

ARXIV
D'ESTVDIS
DEL CENTRE
EXCURSIONISTA
DE TERRASSA

ANY II

SEPTEMBRE DE 1912

N.º XII

ARXIU D'ESTUDIS publicará:

DOMINGO PALET Y BARBA

"Aclaracions y rectificacions sobre geología de la cordillera superior del Vallés"

JOSEP VENTALLÓ Y VINTRÓ

"La Guerra dels Segadors"

CELS GOMIS

"Folklore Catalá" (continuació)

JOSEP SOLER Y PALET

"Les nostres antigalles al extranger"

ARXIV D'ESTVDIS DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

SUMARI

TEXT:

FOLKLORE

Folklore Catalá (continuació) *Cels Gomis*.

CIENCIES NATURALS

Excursió botànica a Montserrat, Miracle, St. Llorens dels
Piteus y Pedraforca (acabament), *Adeodat Mar-
cet, O. S. B.*

CRÓNICA

Curs d'Entomologia.—Conferencies a proposit de la ex-
cursió Pirinenca.

GRAVATS:

Núvols.—Montserrat.—Pedraforca ab lo poblet de Sal-
des al peu.—Vall de St. Llorens dels Piteus desde'l
camí de Coll de Jou.

FOLKLORE

FOLKLORE CATALÀ ⁽¹⁾

Feta ja la classificació de les diverses matèries que pot comprendre'l folklore de Catalunya, convé posar algún exemple de cada una de elles perque servixin d'orientació als qui s'hi dediquin, mes, malhauradament, no de totes elles podré donar-ne, lo qual no vol pas dir que no n'hi pugui haver, si no senzillament que no se n'han trobat encara o be que jo no'ls coneix.

* *

Comensem pe'l grupu I lletra A, tradicions mitològiques.

Sapigut és que entre'ls pagans, al fer los fonaments de un edifici, se sacrificaven una o més víctimes humanes per tindre propicis als deus. Ab la vinguda del cristianisme aquell barbre costum va ser substituït per lo de posar sota la primera pedra unes quantes monedes, que venen a ser com lo rescat d'aquella víctima.

L'any 1882, trobant-me a Càn Gemí, pagesia de Dos Rius, en Jaume Colomé y Alsina, vell de 65 anys, mosso d'aquella, me va contar lo següent:

"Tres mestres de cases feyen una casa a Orrius, poble del partit judicial de Mataró, però, per més que hi posaven tot lo cuydado, la paret sempre'ls hi queya. En vista de axó van decidir enterrarhi als fonaments la primera persona que se'ls hi presentés: aquesta va ser la dona de un d'ells, qui hi anava a portar-li 'l dinar, y que, vulguis que no vulguis, hi varen enterrar de viu en viu, y van poguer acabar la casa, que sempre més s'ha aguantat. D'axó ningú va haver-ne esment fins que, al morir lo darrer d'aquells mestres de cases, va confessar la malifeta.

Cóm aquesta llegenda, propia dels pobles del Nort, va ser transmesa a un pagés il·letrat y aplicada a un poble tant insignificant com

(1) V. la pl. 82 de aquest *Arxiu d'Estudis*.

Orius? Lo fet és que en lloch més de Catalunya n'hi he trobat lo més petit rastre, y és tot lo que recordo haver sentit respecte a llegendes de caràcter mitològich (lletra a).

*
* *

Per lo que toca a la adoració dels astres (lletra b) tots sabem que, segons los geografs grechs y llatins, los primitius habitants de la costa catalana adoraven, entre altres divinitats, lo Sol y la Lluna (1).

Del culte al primer sols nos queden les fogueres de les nits de Sant Joan y de Sant Pere, reminiscencia de les que antigament s'encenien per festejar lo solstici d'estiu, y, pot ser, lo tió de Nadal per celebrar lo solstici d'hivern. Igual origen deuen tindre les *falles* que en semblants diades s'encenen als pobles del Alt Pallars y del Baix Pirineu.

Abdues festivitats (Sant Joan y Nadal), avuy cristianes, s'han vingut celebrant desde la infantesa de la Humanitat en honor del Sol y no crech pas que may dexi de fer lo poble la primera, per més que se la suprimexi, com sembla que's tracte de fer-ho baix lo punt de vista rel·ligiós.

De la adoració a la Lluna nos queda encara la creencia en la seua vigilancia per impedir que's violin les lleys del Senyor. Bon exemple d'axó son les tradicions del *Home dels arsos* y del *Mal cassador* que a pagés passen de pares a fills desde temps immemorial.

Conta la primera que un home molt rich, y encara molt més egoista que rich, volguent tapar un camí que desde temps immemorial passava al través de les seues terres, aprofitant la fosca de la nit, va comensar a arrestellar-hi arsos y més arsos quan, sortint de sopte la Lluna y sorprenent-lo en aquella tasca, se'l va xuclar junt ab lo teix d'arsos que en aquell moment traguava, y allà dalt lo té per vergonya y escarment de tots los egoistes del món.

Diu la segona que hi havia un pagés tant y tant aficionat a la cassa que no respectava may res ab tal de poguer satisfer la seua deria. Sent un diumenge a missa y estant oberta la porta de la iglesia, al moment d'alsar a Deu va veure passar una llebra y 's va posar

(1) Modest Lafuente: *Historia general de España*, vol. I, pl. 11.-Barcelona, 1889.

a correr darrera d'ella. Pero la Lluna se'l va empassar y desde a les hores corre y correrá sempre més allà dalt per tota una eternitat (1).

NOTA: Com los cassadors son matiners óuen la missa primera y com es durant los dies curts que's fan les casseres no s'ha d'estranyar que fos la Lluna l'astre que's xuclés lo *Mal cassador*.

*
* *

Moltes més reminiscències nos queden del culte fálich. Lo *falo*, adorat per tots los pobles del antich Orient com a principi actiu de la vida, ha dextat entre nosaltres una pila de pràctiques supersticioses.

Sota la ermita de la Mare de Déu del Mont, damunt de Besalú, hi ha una roca llisa nomenada *roca rossoladora*. Qui s'hi dexe reliscar (home o dona) tocant-hi de panxa y arriba a baix sense fer-se cap esgarrixada, se casa abans del any.

A la vora d'Alforja (Tarragona) hi ha una capelleta ab una Mare de Déu y a la llosa que aquesta té al peu hi ha un clotet natural; qui hi tira una pedreta desde la part de fora de la rexa y ensopega a ficar-li, se casa abans del any (2).

Pujant desde Collbató a Montserrat pe'l camí vell hi ha 'l pilar de una creu de pedra (la creu ha desaparegut) y qui desde certa distancia hi tira una pedra y 'l toca, se casa aquell mateix any (3).

No fa pas gayres anys corria per Barcelona en mans de les donzelles un llibret propagador de la devoció a Sant Joseph, sant a qui, entre altres virtuts, se li atribuía la de trobár-los-hi marit; n'hi havia prou ab fer-li una novena demanant-li. L'esmentat llibret portava, entre altres, lo següent exemple: Una fadrina, enfadada ab lo sant perque al acabar-li de fer la novena no li havia sortit nuvi, va agafar los dos candeleros que tenia davant de la imatge y, obrint arrebatadament lo balcó, 'ls va llensar al carrer. A la poca estona van trucar ab furia a la porta del pis, va sortir la noya a obrir y 's va tro-

(1) Vegis *L'home dels arsos* y *El cassador de la Lluna* de l'obra de Apeles Mestres *Tradicions*, Barcelona, 1895, y *La Lluna segons lo poble*, del autor, cap. II, Barcelona, 1912. Mes endavant ja parlarém del *Cassador volant*, que és una variant del *Jueu errant*.

(2) A Toledo les fadrines casadores fan lo mateix ab la *Virgen de los alfileritos*, sols que alli hi tiren agulles de cap (*alfileres*), d'hont li ve'l nom.

(3) Apeles Mestres ne publica altres dos exemples de aquest costum. Obra esmentada, pl. 207 y 208.

bar ab un gentil oficial d'exércit, qui, al véure-la tant bonica, en lloch d'armar-li un escándol, com pensava fer-ho, se'n va enamorar y s'hi va casar.

A mitjans del sigle XIX encara hi havia a Valencia 'l següent costum: Lo dia 13 de Juny treyen en professó per l'horta una imatge de Sant Antoni de Padua y 'l jovent d'abdós sexes li tirava melons: lo qui'l tocava al cap se casava abans d'acabar l'any. Mes com lo meló es un projectil un bon tros fexuch y 'ls quatre qui portaven lo tabernacle'n revien més que no pas lo Sant, acabaven per dexar-lo a terra y fugir, a la fi va acabar-se tant estrany modo d'honrar al sant casamenter.

A Andalucía lo día de Sant Antoni de Padua, los qui tenen una imatge de bulto de aquest sant li guarnexen un altar a la entrada de llurs cases ab forsa flors y lluminaries y 'ls fadrins y fadrines van a tirar-li sigrons. Lo qui s'ensopega a tocar-lo a la altura del malich se casa abans del any.

Lo mateix a Andalucía que a Extremadura Sant Antoni es lo qui arregle 'ls casaments. Per axó li canten les mosses:

San Antonio bendito,
tres cosas pido:
salvación y dinero
y un buen marido.

Mes no sempre deu estar lo sant d'humor de buscar promés a les fadrines, ja que aquestes li fan alguna malifeta per obligar-lo a complaure-les, a judicar per aquestos dos cantars, recullit lo primer a Ubeda (Jaén) y lo según a Fregenal de la Sierra (Badajoz):

Tú fuiste la que metiste
a San Antonio en el hoyo
y lo cargaste de piedras
pa que te saliera novio.

¿Fuiste tú la que metiste
a San Antonio en uu pozo
y lo *jartastes* de agua
porqué te saliera novio? (1)

(1) L'any 1867 vaig conexe a Barcelona un patró de barco del Masnou qui'm va contar que sempre duya a bordo una imatge de bulto de Sant Antoni de Padua y que, quan feya mala mar, li lligava una corda al coll y 'l penjava a la borda de modo que toqués a l'aygua. Y m'assegurava que sempre li havia donat bon resultat: la mar s'apaygava.

Lo mes d'Agost de 1887 vaig anar a l'aplech de Tejares (Salamanca), a quina ermita hi van los fadrins y fadrines de aquells voltants y canten coples a la Mare de Déu que s'hi venera, demanant-li tota mena de coses. Jo hi vaig sentir aquesta, cantada ab tot lo cor per una noya casadora:

Virgen santa de Tejares,
concédeme lo que pido:
quita el novio á mí vecina
y haz que se case conmigo.

*
* *

Pot ser també estigui relacionat ab aquest culte la idea de que's pot cambiar de sexe: a Catalunya n'hi ha prou ab passar per damunt de la roca de Montserrat nomenada *Ca...ball Bernat* perque l'home 's torni dona o al revés (1).

*
* *

Com a reminiscencia de la adoració de les forses de la naturalesa (lletra c) queda l'antich costum dels pobles del Alt Empordà de anar en professó lo dia 6 de Juny de cada any a buscar la tramontana a la ermita de la Mare de Déu de Requesens perque 'ls *sencerés* o fes granar los ordis y blats, costum que en altre temps era molt general a Catalunya y que avuy se va perdent.

També s'hi anava per obtindre que les femelles dels animals utils y les dones fossin fecundes.

A Barcelona's creya que'l vent del Nort (qu'es la matexa tramontana) que entra pe'l collet de damunt Horta nomenat *Forat del vent* feya ser fecundes a les barcelonines y que per axo, malgrat les guerres y les pestes, la ciutat sempre fou molt poblada.

*
* *

Respecte al culte dels animals (lletra d) nos queda encara la mena de veneració que professem a l'aureneta (2). Y es que tenim la

(1) A Portugal es un xich més dificultós l'obtindre aquesta transformació: s'ha de passar per damunt del arch de Sant Martí.

(2) Lo respecte a aquest aucell es comú a tots los pobles d'Europa. A Castella tenen també un gran respecte a les cigonyes, que hi arriuen poch abans de la primavera. Quan jo estudiava a Madrid (de 1850 a 1860) a la cúpula de la iglesia de Sant Andreu n'hi havia un gros niu. Aquelles aus se passejaven tranquilament per la Casa de Camp sense que ningú les molestés. L'any 1887 les veyá passejar per entre mitj del bestiar a les deveses de la provincia de Salamanca y 'ls pastors se n'haurían guardat pla be de tocarles.

creencia de que porta la felicitat a les cases hont fa niu y de que va ser ella la qui va arrencar les espines del cap de Nostre Senyor (1).

Axó darrer també 's conta de la cadenera, la que com a record d'aytal fet té les plomes del voltant del béch pintades de vermell per la sanch del Redemptor, qui volgué que per sempre més quedés axi demostrat lo seu agraphiment, puig lo tal aucell, además d' aytal servey lo va aconortar en les darreres hores de la seua agonia refilant les passades més belles del seu cantar; y per axo 's diu que durant la Setmana Santa es quan ab major delit refila.

Tal volta 's degui a aquesta creencia l'original costum que hi ha a alguns pobles de Catalunya de portar cadeneres a la iglesia mentres Nostre Senyor es al Monument.

Sobre la creació de l'aureneta tenim a Catalunya aquesta bonica llegenda:

Lo dimoni, al veure tot lo que Déu havia creat, va comensar a criticar-ho, sostenint que ell ho hauria fet molt millor. Nostre Senyor se'l va escoltar ab tota tranquil·litat y 'l mal esperit, per alló de qui calla otorga, creyent que l'havia convensut, li va proposar com a proba que fessin un aucell cada hù. Deu va acceptar y 's varen retirar aquest al cel y aquell al infern, per comensar la feyna. Al cap de poca estona lo Criador va fer l'aureneta y Llucifer la rata pinyada. Per axó aquella vola en plena llum y aquesta en mitj de les tenebres de la nit.

CELS GOMIS.

(Seguirá)

(1) La matexa creencia hi ha a Castella y a Andalucia. A la primera de aquestes regions canten:

En el monte Calvario
las golondrinas
le arrancaron a Cristo
dos mil espinas;

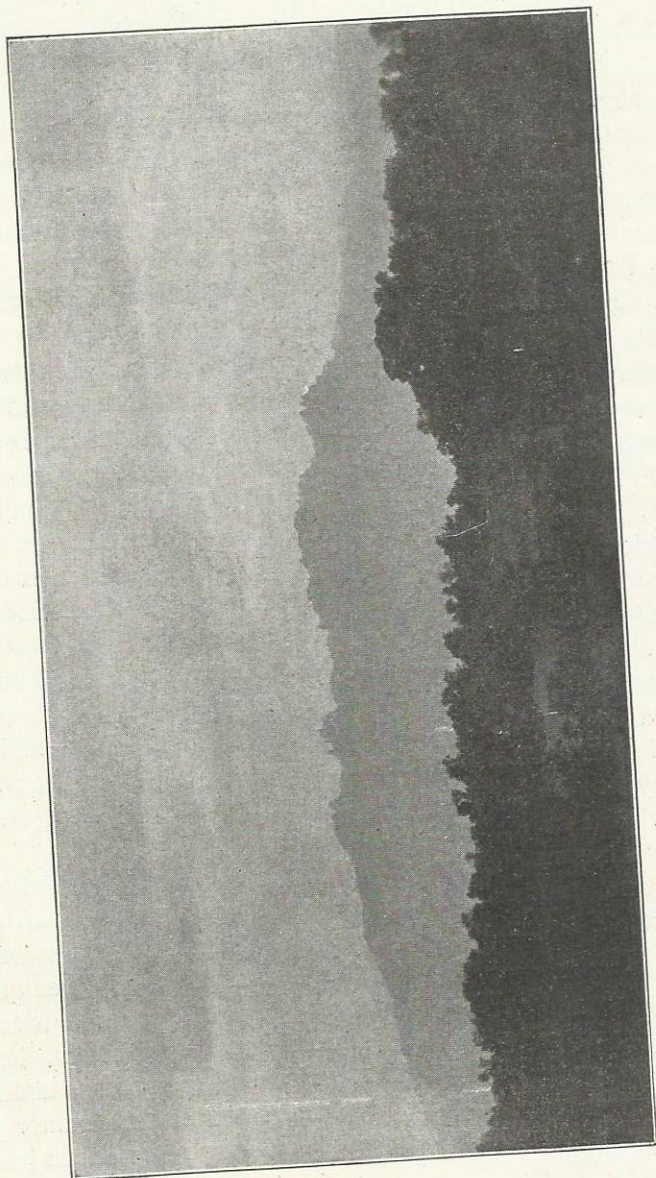
y a la segona:

Ya vienen las golondrinas
con su vuelo tan sereno
a quitarle las espinas
a Jesús de Nazareno:

ARXIU D'ESTUDIS DEL
CONCURS REGIONAL FOTOGRÀFIC
:: DEL CENTRE EXCURSIONISTA ::
DE LA COLECCIÓ DE FOTOGRAFIES QUE OBTINGUÉ
: : EL SISÉ PREMI: AUTOR, JOAN RUSCA : :
Premi de l'Agrupació Regionalista

NUVOLS

MONTSERRAT

CIENCIES NATURALS

EXCURSIÓ BOTÁNICA A MONTSERRAT, MIRACLE,
: ST. LLORENS DELS PITEUS I PEDRAFORCA :

(Acabamen')

ST. LLORENS DELS PITEUS I PEDRAFORCA

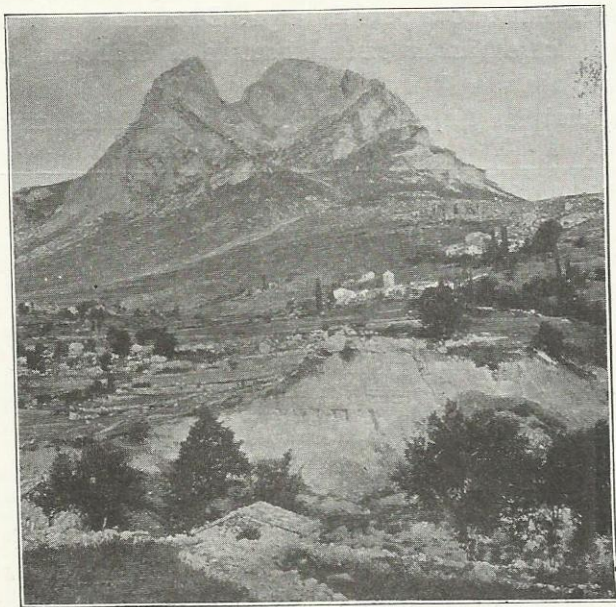
El dia 29 pujarem cap a Pedra i Coma i les fonts del Cardoner, que brollan a uns quinze minuts sobre Coma en la serra meridional de Port de Compte. Les aygues son gelades i abundoses, com procedentes de les montanyes veines cobertes de neu la major part del any. Mitj' hora avans d'arribar a Pedra i Coma se troba la font Pudia, d'aygues sulfuroses que no es explotada, com tampoc ho son eis jasciments de sal que's troban en el districte. Pedra tè les cases escampades, com la major part de poblets de montanya i Coma forma un caseriu d'uns 40 edificis reunits. La Sra. Mestra de Coma fa d'hostelera i allí 'ns arreglaren i serviren el dinar com poguessen haber-ho fet en qualsevol ciutat de según ordre. La raó que'ns doná la señora Mestra, mentres dinabam de no haber-hi hostel a Coma fou molt graciosa. Diu que tots els que s'hi han posat han tingut de plegar, perque les aygues del país fan molta gana i 'ls hostes fan mes gasto del que convindria als interessos del hostaler.

Aquí 'ls meus companys se donaren per satisfets ja de l'excursió i no volgueren passar endevant; mes jo no volia parar fins arribar a Pedraforca, de la qual me'n separaban encare unes 6 hores de mal camí. Ni aquet, ni les observacions dels companys, ni'l greu que'm sabia dexarlos me detingueren; axis es que a les dugues de la tarde, habent trobat un bon guía en l'ilustrat mestre de Coma, En Ramón Costa i Cabanes, emprenguerem la marxa acompanyant-se també el noy que portabam del Miracle. Realment se necessitava humor pera fer la caminada que ferem ab un sol de mitj-dia i en ple istiu per ca-

mins de cabras i barrancs; segurament que si haguest vist de moment la penalitat de la jornada hauria desistit de ferla, mes després no m'en vaig arrepentir. La parla agradosa e ilustrada de mon guia me feu més lleus i curtes les hores. Entre cigarro i cigarro, del que n'era molt aymant, en termes que m'assegurá que

Quan s'acoste la jornada
i 'l criden a passá 'l port,
si no'l retorna un cigarro,
ja poden dir que's ben mort,

m'explaná les idees, la veritat, un xic estranyes, encare que'n el fondo veres, de la Memoria que tenia projectada per aquell istiu; me contá després mil llegendes de fades i peripecies de les guerres civils,

PEDRA-FORCA AB LO POBLET DE SALDES AL PEU

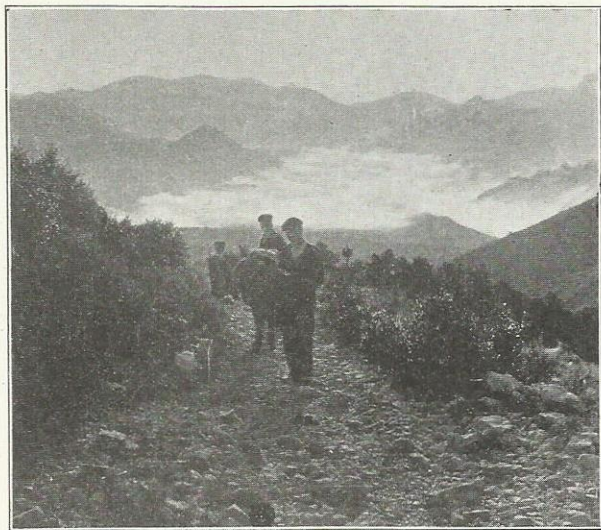
de modo que sens adonarme'n ens trobarem a vistes de Saldes, al peu de Pedraforca.

La ruta que ferem fou; Pujol del recó, St. Andreu, can Minguell, l'Estret, Creu de Juvells, Pratformiu, Gosol, Vilacireres, Camp blanc,

Riu de Valls, Fanés i Coll de la Trapa (uns 1300 m.) partió de les aygues del Llobregat a sol ixent i del Cardoner a ponent, dextant tot seguit la província de Lleyda, pera ficarnos a la de Barcelona a la que ja pertany Saldes, situat a tres quarts d'hora de Coll de la Trapa. Aquí forem cordialment rebuts i hostatjats per l'amable Sr. Rector, Mossen Jaume Torner, persona molt il·lustrada i de molt gust, qui ha procurat arreplegar notables antigualles i objectes d'història natural ab lo qual ha format un museu, digne d'esser visitat.

Emplearem el dia 30 en recórrer els entorns de Saldes (1191 mts.) i la falda de Pedraforca, al cim del qual no tinguí temps de pujar. Sota de Saldes, en el lloc anomenat "cal Pessó" hi ha un bon jaciment de fòssils dels que'n recullí alguns; a la font del Faig fiu molt bona cassa de neuròpters, entre ells l'especie *Rhyacophila contracta* Mc. Lachl. nova pera Espanya. Dinarem a la font de l'Encantada i escorcollant el torrent i bosc de la Graboleda tornarem ja fosc a la rectoria.

L'endemà ben de jorn emprenguerem la tornada, després de des-

VALL DE ST. LLORENS DELS PITEUS, DESDE 'L CAMÍ DE COLL DE JOU

pedir-nos afectuosament de Mn. Torner, seguint ruta diferenta de la vinguda. Passarem per Monner, Aygues de Valls, aont admirarem

el Pont quebradiç, Guixés, (aquí dinarem), Castelltort, que té un ric jasciment de fossils i a mitja tarde tornabem a ser a St. Llorens dels Piteus. Aquí trobarem solsament al Sr. Codina, puig el P. Navás había marxat aquell matex dematí cap a Berga.

El día 31, ben carregats ab lo molt que recullirem en aquesta excursió ferem via cap al Miracle. L' itinerari fou el següent: Pujarém fins al Grau i, dextant a l'esquerra 'l camí que ab poca estona porta al Santuari de la Mare de Deu de Lort, seguirem el camí de ferradura de Solsona que passa devant de Canalda, travessa Lladurs i entra a Solsona pel costat del Pont; d'aquí al Miracle passarem per Brichs i Torredenagó, arribant a aquell Santuari a les 5 de la tarde.

Per no fer interminable la llista de plantes que vaig observar en els diversos indrets d'aquesta excursió, faré sols memoria de les més interessantes. La part d'insectes neurópters la va publicar ja'l P. Navás S. J. en el Butlletí de l' Institució catalana d'Historia Natural; (1) i 'ls demés insectes els deixo per nostre bon company d'excursió l' il·lustrat entomólech N'Ascensi Codina.

Delphinium cardiopetalum D. C. Comú en els sembrats de Saldes.

Polygala vulgaris L. Torrents de Aygua de Valls.

Dianthus monspessulanus L. Herbeis de St. Llorens dels Piteus.

Dianthus multiceps Costa.—*D. monspessulanus* L. var. *multiceps* (Costa) Pau et Cad. (Memor. Acad. de Cienc. y Art. de Barcelona, vol. VI, n.º 5, p. 10-11.) Junt ab l'anterior.

Dianthus Requierii G. G. f.^a...—*D. monspessulanus* L. var. *Requierii* (G. G.) Pau et Cad. (l. c.) Junt ab els anteriors. Aqueixa mateixa forma's troba a Saldes.

Moehringia muscosa L. Roques i llocs humits de La Coma.

Linum viscosum L. Abundant en els herbeis de La Coma.

Erodium rupestre Pourret—*E. supracanum* L'Hér. Se troba ab relativa abundancia en els serrats de Canalda i cap sobre Lladurs, terrenos de constitució geològica idéntica al Montserrat, únic punt aont fins ara s'había trobat aquesta interesantíssima especie.

Trifolium ochroleucum Huds. Sobre Pont-quebradís.

Trifolium montanum L. Aygues de Valls.

Trifolium rubens L. Sobre Pont-quebradís.

Potentilla caulescens L. Vessants de Pedra-forca.

(1) Butll. Inst. Cat. d'Hist. Nat. 2ª ép. any VII, números 3-4. Mars-Abril 1910.

- Paronychia capitata* Lam. Pedra i Coma.
Saxifraga longifolia Lap. Torrent de Vilamala.
Saxifraga aizoides L. Pedra-forca.
Imperatoria ostruthium L. Pont-quebradís.
Sesseli elatum L. Llochs árits de St. Llorens.
Galium maritimum L. Vores del Cardoner desde Olius fins a Pedra i Coma.
Eupatorium cannabinum L. Pont-quebradís.
Senecio Doria L. Abundant a St. Llorens aprop de les aygues.
Inula heleniodes D. C. Llochs árits de St. Llorens.
Pulicaria dysenterica Gaertn. St. Llorens, etz.
Carduus nigrescens Vill subsp. *Assoi* Wk.=*C. acanthoides* Asso. St. Llorens.
Centaurea solstitialis L. St. Llorens.
Centaurea coerulescens Lap. St. Llorens.
Carlina acanthifolia All. St. Llorens, La Coma, etz.
Xeranthemum erectum Presl. Saldes.
Prenanthes purpurea L. Pontquebradís.
Campanula rotundifolia L. Olius, St. Llorens, Pedra i Coma.
Campanula rapunculoides L. St. Llorens, La Coma i Saldes.
Campanula glomerata L. St. Llorens i Saldes.
Lysimachia Ephemerum L. En les acequies de les vores del Cardoner, desde Olius a St. Llorens.
Verbascum Chaixii Vill. Olius, St. Llorens.
Verbascum nigrum L. Olius, Saldes.
Verbascum sinuatum L. St. Llorens.
Verbascum Lychnitis L. Olius, St. Llorens.
Rhinanthus minor Ehrh. La Coma, Saldes.
Veronica urticæfolia Jocq. Pontquebradís.
Thymus Zygis L. Saldes, falda de Pedra-forca.
Hyssopus officinalis L. f.^a..... Saldes.
Salvia glutinosa L. St. Llorens.
Brunella grandiflora Jacq. St. Llorens, Saldes.
Brunella laciniata L.=*B. alba* Pall. St. Llorens, Saldes.
Brunella vulgaris Mönch. St. Llorens.
Plantago serpentina Vill. La Coma.
Rumex scutatus L. La Coma, Saldes.

- Euphorbia exigua* L. Saldes.
Salix purpurea L. Olius.
Allium sphorocephalon L. Saldes.
Phalangium liliago Schreb. Pont-quebradís.
Epipactis latifolia All. Saldes.
Juncus conglomeratus L. St. Llorens.
Carex glauca Scop. Pedra-forca.
Carex flava L. Pedra-forca.
Alopecurus agrestis L. St. Llorens.
Agrostis alba L. St. Llorens.
Lasiagrostis calamagrostis Link. Torrent de Vilamala, Pedra-forca.
Arrhenatherum elatius M. et K. Aygues de Valls.
Poa compressa L. St. Llorens, Aygues de Valls.
Poa nemoralis L. St. Llorens.
Molinia caerulea L. St. Llorens.

ADEODAT F. MARCET O. S. B.

CRÓNICA

CURS D'ENTOMOLOGIA.—Havém reparat que sens dupte per traspaperació de la nota, no ha sortit en nostres cròniques l'acabament de la notícia detallada del Curs d'Entomologia a càrrec de D. Eugeni Ferrer que començarem en el núm. VI.

Pera no deixar desmembrada la crònica dirém avui, que després dels mamífers seguí el Sr. Ferrer explicant les generalitats sobre les aus, els reptils, els batracis i 'ls peixos, com a integrants del tipus vertebrats o animals ab esquelet interior, a continuació les dels articulats o animals de coberta externa anellada, els molusques radiats i les altres classes d'animals mes inferiors, donant notícia molt apropiada de les mes interessantes especies que's troven a Catalunya i mes particularment a la nostra comarca.

Entrá a les hores al estudi especial dels insectes, principal classe dels articulats, exposant en forma de vulgarisació, sucinta pro molt adequadament, sa organisió i morfologia o detalls externs, sobre tot ab gráfiques, donant a conèixer les principals families i genres, extenentse mes concretament en l'ordre dels *coleopters* (escarbats) i dintre d'aquest en la familia dels *cicindelits*, qu'es la especialitat del Sr. Ferrer; qui feu ben patent tot l'interés científic i práctic que tenen aquets anima-

lets, contribuint per tant a fer admirar la grandiositat de la Natura i comprendre la poesia qu'enclou sa observació.

La excursió entomològica de 5 de Maig, ja ressenyada, en la que's feu bona cassà d'insectes, una sessió dedicada a sa preparació pera classificarlos i coleccionarlos, i les visites al Museu d'Historia Natural de la Escola Pía de 10 de Mars i 7 Abril (a mes de la de Janer ja indicada), a la colecció de les Escoles Industrials de 5 de Maig i a la particular del conferenciant, constituïren la part pràctica de tant interessant curs, que's vegé favoregut per una concurrència constant, que 'l seguí ab fruició.

CONFERENCIES A PROPOSIT DE LA EXCURSIÓ PIRINENCA.—Aquest any se donà la importància que's mereixia la excursió al Pirineu Català que per les festes de la Mare de Deu d'Agost se feu ab l'itinerari: Figols, Bagà, Coll de Jou, Das, Puigcerdà, Err, Font de Segre, Coll de Finestrelles, Nuria, Caralps, Ribas i Ripoll, quina ressenya detallada publicarém en el vinent número.

Pera son millor profit, i remarcadament per haverse considerat aquesta excursió ab tan llarc itinerari: com esguart general a les comarques pirinenques i punt de partida pera excursions mes especialisades a fer en anys sucesius, se feu precedir de quatre conferencies preparatòries a càrrec dels senyors Palet, Galí, Ferrer i Cadevall, quina competència en son respectiu comés es ben sabuda.

El senyor Ferrer en la que donà el dia 6 d'Agost, feu molt apropiades i conuenients observacions sobre la manera de fer les excursions pirinenques i dona a conèixer ab detall baix diversos aspectes la *vall de Nuria*, que te tant recorreguda i estudiada, extenentse després ab fer llargues indicacions sobre la significació del *menhir de la pedra dreta* i del *dolmen de la fossa del Gegant*. El Dr. Cadevall en la vetlla del dia 8 disertà sobre "Indicacions botàniques referents al Pirineu Català" vulgarisant ab la sencilla eloquència que li es pròpia sobre diversos punts de les ciències naturals i molt especialment sobre la flora del Pirineu i en especial de Nuria i 'l Cadí, preparant moltes observacions que's pogueren fer després; i senyaladament feu comprendre les seves particulars observacions i teoria sobre colors i aromes de les flors en relació a la altura. En Alexandre Galí el dia 9 ens feu conèixer ab sa intuitiva delicadesa les concepcions imaginatives e idees, veritables flors poètiques, visió de les grans serrelades i afraus qu'haviem d'observar havien suggerit als nostres classics poetes, doncs tractà de *literatura pirinenca*, presentantnos ben escullits fragments. I finalment el senyor Palet i Earba, qui coneixia ja l'itinerari a seguir, el dia 13, ens anticipà la visió qu'haviem de ferne, ab una descripció del mateix, cridan la atenció sobre lo mes remarcable a observar i fent especials consideracions baix l'aspecte de la geografia física i de la geologia.

sr

Centre Excursionista de Terrassa

Quota anyal: 6 pessetes

Suscripció á la revista

Quota anyal: Per a els socis 5 pessetes

Per a els no socis, 6 ptes.

(Pago a la bestreta)

LLOCS DE VENDA

Terrassa

Llibrería Gorina—Carrer de Sant Pere.

Barcelona

Llibrería A. Verdaguer—Rambla del Mitj5

